

Milost; razumel in dojel ga bo v resnici samo tisti, ki veruje v resničnost Milosti in njeno neizogibno življenjsko potrebnost. »Moja pot« je tedaj tiha knjiga, več kakor leposlovno delo; čeprav ne pretresa, pa kliče in vabi, in če ne vsa, vsaj z nekaterimi bridko odprtimi stranmi. F. K.

Milo Urban, **Živi bič** — Iz slovaščine prevedel dr. Fr. Stelè. — Leposlovna knjižnica 9. Jugoslovanska knjigarna, Ljubljana 1932, str. 418.

»Živi bič« mladega slovaškega pisatelja Mila Urbana je izšel prvikrat l. 1927. in je izrazit vojni roman, ki ga je svetovna kritika po pravici uvrstila med najvidnejše primere te nove literarne vrste, da, celo v sam vrh. Nimam namena, podčrtavati podobnosti ali razlike med temi kolikor toliko že poznanimi romani, ki jih v posebnih poglavjih obravnava že vsaka novejša lit. zgodovina (n. pr. Schuster-Wieser: Weltliteratur der Gegenwart 1896—1931), omenil bi samo, da v tem romanu ves čas doživljamo vojsko samo kot bič, ki tepe ljudi, ki so ostali doma. Pravi junak pa je slovaški kolektiv, slovaška vas, tako nekako kot v Finžgarjevih »Bojih« ali v Čorovičevih hercegovskih »Brđanih«. Omenjam te domače vojne romane, ker so še najbližje Urbanovemu vaškemu realizmu in njemu notranje najbolj sorodni, pa jih seveda svetovna kritika ni opazila. Prav gotovo, da sem imel ves čas med čitanjem vtisek, da bi prav tak roman lahko našel Finžgar v slov. vasi in celo, da bi ga lahko prav tako napisal, in hudo mi je bilo, da njegovi »Boji«, ki so mestoma celo klenejši, zrelejši in življenjsko globlji, niso iz fragmentarnosti zrastle v tako preprosto celoto. Na drugi strani pa sem opazil, ko bi Urban imel še Finžgarjevo življenjsko zrelost in klenost, bi bila mogoče marsikatera stran v njegovem romanu plastičnejša kot je, kar seveda gre na račun njegove mladosti (23 let) in ne njegove umetnosti. Uspeh »Živega biča« pa naj bo klic Finžgarju, naj konča svoje »Boje«, da jih pošljemo v svet v zameno za ta roman!

Roman je izrazito dvodelen in je tudi v originalu izšel v dveh delih. V prvem delu »Izgubljene roke« je najbolj vidna tragika Eve Hlavajeve, ki je v osnovi vendarle malo preveč romantična, pa dobro predstavlja pasivno trpljenje nasilja radi svoje velike ljubezni. Obenem pa je v njej osredotočeno tudi pasivno trpljenje vse vasi pred neko usodo, ki jih brez krivde veže v nove groze, pa so jim pred njo padle roke kot brez moči. Samo stara Ilčička je tisti bolesten glas upora, ki ne najde odmeva. Šele drugi del je razvezal roke, ko se pojavi Andrej Hlavaj, utelešeni upor in maščevanje v smislu narodne legende o pravičnih razbojnikih. (Primerjaj Olbrachtov roman »Nikolaj Šuhaj, razbojnik«, ki je dobil češko državno nagrado za l. 1933!) On je tista sila, ki pospeši propad usode, ki je vihtela bič nad vso dušo vasi. Tako drugi del nima več značaja individualne povesti kot prvi, ampak je kolektivna slika trpljenja in moralnega propada vasi, ki jo buri Hlavaj, moderni »hajduk« v podtalno borbo, dokler se ne vzdignejo vsi kot en val in uničijo vse, ki so kakorkoli podpirali preteklost (glavarja, žida, kaplana). Tako se roman konča z znano nihilistično revolucijo na »prelomu« s kaotično sprostitvijo vseh elementov od nasilja (prav tako kot Finžgarjev fragment!).

Roman kaže izraziti epični talent mladega pisatelja in je sam zase enovito zaokrožen, čeprav je samo fragment iz velike slovaške epopeje, ka-

tere nadaljevanja pa še nimamo v prevodu (Megle ob zori), oziroma ni še niti napisano. »Živi bič« je samo epizoda iz preloma dobe, nadaljevanje pa je pozitivna graditev nove slovaške družbe, tako nekako kot jo je opisal tudi drugi veliki sodobni stovaški pisatelj, pastor Razus (Svetovi). Z njimi je mala slovaška književnost postala svetovna, Slovenci pa smo zopet dobili pogled vanjo, kar se tako redkokdaj zgodi (Hurban Vajanski, Leteče sence). Želeti bi bilo še, da kdo slejkoprej prevede tudi Kukučinovo »Hišo na strani«, ne samo zato, ker je to klasična slovaška umetnina, ampak tudi zato, ker so opisani v nji naši kraji (Dalmacija) in naši ljudje, in je eden glavnih dokumentov slovaško-jugoslovanskih kulturnih zvez.

Stelétov uvod v knjigo je bil zelo potreben kot vodnik v nepoznano kulturno življenje malega naroda, pa tudi kot razlaga prevedenega dela, ki dobi pravi smisel in pomen šele ob pogledu na celotno epopejo. Kar pa se tiče prevoda, moram reči, da je izvrsten. Primerjal sem 17 str. prve knjige (I. in X. pogl.) in nisem naletel niti na eno besedo, ki ne bi ustrezala originalu, nakar sem nadaljnje primerjanje seveda opustil. O prevodu bi se zato moglo govoriti samo, kako prevajavec prav v duhu slov. jezika zamenjuje samostalnike z glagolom (na počatku = ko se je začelo, tak svazak = navezati itd.), kako sloveni s krepkejšimi izrazi (rana po licu = klobasa [od biča], kocuri = kozje molitvice), drugič zopet z milejšimi (žrat nedavala = krmila, na šidlach = na šivankah, drieku = lastnega telesa). Očitati bi mu mogel samo, da je v prevodu rabil tuje izraze »d e m o r a l i z i r a j o č i in družabno razkrajajoči e l e m e n t i«, kjer ima original samo lepe domače besede, in enkrat je pripisal pol stavka več kot ga ima original »in se ni zmenil zato, kaj se z njim godi«, kar pa omenjam samo radi popolnosti. Prevod se bere kot izvirno domače delo.

Tine Debeljak

Felix Timmermans: **Pieter Bruegel**. Roman. Prevedel Ferdo Kozak. Uvod napisal France Stelè. Lepslovna knjižnica 16. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1954. Strani 330.

Sodobnega flamskega pisatelja Felixa Timmermansa nam je predstavila »Lepslovna knjižnica« sicer že l. 1930. kot svojega prvega avtorja z »Župnikom iz cvetočega vinograda«, vendarle pa pomeni njegov »Pieter Bruegel«, za katerega so značilne mnoge nove strani pisateljevega genija, lepo iznenadenje.

Roman je prav za prav življenjepis, a ne tak, kakršne predstavljajo neštivilne sodobne več ali manj senzacionalne biografije, marveč svojevrsten umetniški življenjepis. Glavna oseba romana je Pieter Bruegel, znameniti flamski slikar iz XVI. stoletja. A čeprav je »za razumevanje romana neobhodno potrebno takó poznanje Brueglovega življenja kakor nizozemske zgodovine njegovega časa, posebno pa njegovega umetniškega dela« — kakor beremo v uvodu — in čeprav je njegova zasnova in gradnja odvisna od dane snovi tako, da je »roman točna in znanstveno zanesljiva kronika Brueglovega življenja in tudi njegovega zgodovinsko ne čisto določnega značaja« — je delo kljub temu v pravem pomenu besede roman, produkt umetnika in ena najlepših mojstrov in svetovnega slovstva. Timmer-